

84 . Galați | Punct: Biserica Sfântul Nicolae, mun. GalațiProtoieria Galați, mun. Galați | Anul: 2017

Anul: 2017

Cod RAN: 75105.14

Perioade: Perioada modernă

Epoci: Perioada modernă

Categorii sit: Religios, ritual și funerar

Autori: Costel Ilie, Tudor Mandache

Instituții: Muzeul de Istorie Galați, Muzeul de Istorie Galați

Raport

Situl arheologic „Biserica Sfântul Nicolae”, mun. Galați, jud. Galați monument înscris în RAN: 75105.14 Cod LMI: GL-II-m-B-03005, se află situat în partea centrală a orașului Galați, zonă istorică, unde au fost descoperite numeroase hrube, fundații de la vechi edificii și materiale arheologice. Această zonă se remarcă prin construcții edilitare, ridicate începând cu finalul secolului al XIX-lea și până în perioada interbelică, care au suprapus parțial vatra veche a orașului. Actuala Biserica „Sfântul Nicolae” este construită între anii 1839-1845, pe fundațiile vechiului lăcaș de cult ce fusese zidit de domnitorul Mihail Racoviță, în anul 1776. Biserica de la 1776 a avut un plan trilobat și era mai mică decât cea actuală. La începutul secolului al XX-lea, pe latura nordică a bisericii „Sf. Nicolae”, a fost clădită actuala Protoierie Galați care a afectat straturile arheologice medievale și moderne. Clădirea Protoieriei Galați a suprapus o parte din necropola medievală a bisericii „Sf. Nicolae”, cercetată pentru prima dată în anul 2013 când au fost descoperite un număr de 15 înhumări datate în secolele XVIII-XIX. Mormintele cercetate au avut un inventar extrem de sărac, remarcându-se doar un inel de argint descoperit în M5. Sub nivelul de înhumări a fost pusă în evidență podeaua unei locuințe adâncite, precum și un cuptor casnic, datate în secolul al XVII-lea pe baza ceramicii smălțuite descoperită în complexe1. Cercetarea arheologică preventivă din anul 2017 a fost determinată de necesitatea realizării obiectivului investițional „Instalație pentru colectarea și evacuarea apelor meteorice”, propus de Protoieria Galați, care se putea derula doar în condițiile degrevării de sarcină arheologică a zonei ce urma a fi afectată de canalul colector. Locul în care se realizează obiectivul investițional este situat în zona de protecție a monumentului istoric Biserica „Sfântul Nicolae”. Menționăm faptul că firma executantă a proiectului începuse săparea șanțului necesar realizării canalului colector, dar lucrările au fost stopate, în momentul apariției unor oase umane, de către preotul protopop, care a anunțat Direcția Județeană pentru Cultură Galați. Cercetarea arheologică preventivă din zona de protecție a monumentului istoric Biserica „Sf. Nicolae” din Galați a fost efectuată pe latura de nord a clădirii Protoieriei, de la gardul limită de proprietate dinspre est până la colțul de nord-vest al construcției menționate. Locul ales pentru deschiderea casetelor a fost determinat de cerințele proiectului investițional. Având în vedere necesitatea descărcării de sarcină arheologică a suprafeței de 44 m2 ce urma a fi afectată de realizarea canalului colector au fost deschise un număr de șapte casete(Cas 1-7/2017) amplasate pe latura nordică a clădirii Protoieriei, între aceasta și o altă clădire învecinată, de care nu ne-am apropiat mai mult de 1m din motive de securitatea muncii. Suprafața totală cercetată în cele șapte casete a fost de 76,27 m2. Casetele au fost deschise în partea de nord a clădirii Protoieriei, pe traseul șanțului săpat pentru realizarea canalului de colectare a apelor, la 0,50 m de gardul limită de proprietate din partea de vest, la 0,50m nord de intrarea laterală înspre clădirea Protoieriei Galați și la 1,40m de colțul de nord-est al clădirii menționate. În ceea ce privește orientarea, primele două casete, Cas.1-2/2017, au fost trasate pe direcția N-S, iar celelalte cinci unități de săpătură, Cas.3-7/2017, pe axa E-V. Dimensionarea casetelor a avut legătură atât cu șanțul săpat de constructor, cât și cu spațiul relativ limitat dintre latura nordică a clădirii Protoieriei Galați și gardul proprietății învecinate. Astfel, Cas.1-2/2017 au aceleași dimensiuni de 4m/3m deoarece spre sud acestea erau limitate de intrarea laterală betonată. Mai apoi, următoarele unități de săpătură au fost mult îngustate pe axa N-S și au urmărit, pe latura lor nordică, limita șanțului săpat de constructor; dimensiunile acestora au

fost de 7,40m/2,75m, (Cas.3/2017), 7,60m/1,82m(Cas.4/2017) și 5,20m/1,84m pentru Cas.5/2017. Lățimea casetelor Cas.6-7/2017 este mult mai mică față de cele anterioare deoarece a fost evidențiată existența unei plăci din ciment cu plasă de fier-beton, care urmărea peretele de Nord al clădirii Protoieriei, pe o lățime de 30cm; dimensiunile fiind de 5,60m/0,80m(Cas.6/2017) și 2,70m/1,50m (Cas.7/2017). De altfel, caseta Cas.7/2017 este singura care a fost extinsă spre nord de șanțul realizat de constructor deoarece latura sa de nord urmărea temelia unei clădiri din proprietatea învecinată. Cercetarea celor șapte casete a permis punerea în evidență a mai multor categorii de complexe și structuri arheologice din perioada Evului Mediu Târziu și a epocii moderne, precum și numeroase intervenții antropice contemporane. Cea mai importantă categorie de complexe descoperite este evident cea care ține de existența necropolei medievale și moderne ce a deservit biserica „Sfântul Nicolae”. Cas.1/2017 a permis identificarea a patru morminte în conexiune anatomică (M4, M8, M12 și M18), un mormânt deranjat de lucrările edilitare contemporane (M2) și trei reînhumări (R2, R3 și R7). De asemenea, au fost surprinse o locuință (L1) și patru vetre (V1-4) din perioada Evul Mediu Târziu, precum și colțul de sud-est al unui fost beci al Protoieriei dezafectat în perioada contemporană. Cas.2/2017 a dus la evidențierea unui număr de șapte morminte în conexiune anatomică (M1, M5, M7, M10, M11, M13 și M18) și șase reînhumări (R1, R4, R5, R6, R8 și R9). Sub nivelul de înhumări din epoca modernă, în Cas.2/2017 a fost identificată o locuință (L2) din perioada Evului Mediu, care intră în profilul de est. În Cas.3/2017 au fost excavate 3 morminte în conexiune anatomică (M3, M9 și M19), precum și un număr de 4 reînhumări (R10-11, R14-15). Sub acest nivel de înhumări a putut fi evidențiată continuarea locuinței medievale L2, precum și existența unei vetre (V5) la interior. De asemenea, în zona de Est a Cas.3/2017 a fost evidențiată o structură din cărămidă de formă circulară, probabil un puț. Cas.4/2017 a permis punerea în evidență a unei noi zone cu multiple înhumări, identificându-se 12 morminte în conexiune anatomică (M14, M20-27, M35-36 și M40), un mormânt deranjat de lucrările edilitare contemporane (M6), precum și trei reînhumări (R12, R16 și R19). De asemenea, au fost surprinse mai multe intervenții antropice moderne, care au bulversat stratigrafia și au deranjat nivelul de înhumări. Excavarea casetei Cas.5/2017 a dus la identificarea unui număr de 12 morminte în conexiune anatomică (M1617, M28-34, M38, M41 și M46), un mormânt în conexiune anatomică, însă deranjat de lucrări edilitare contemporane (M15), precum și o reînhumare (R17). În zona de N-E a Cas.5/2017 a putut fi evidențiat un cuptor pentru ars ceramica (C1), relativ bine păstrat, însă afectat de o înhumare (M41). În Cas.6/2017 a fost surprinsă o intervenție antropică, care a deranjat nivelul de înhumări din partea vestică a casetei. În jumătatea de est a acestei casete au fost identificate un număr de cinci morminte în conexiune anatomică (M39 și M42-45) și trei reînhumări (R13, R18 și R21). Cas.7/2017 a permis, de asemenea, surprinderea mai multor intervenții antropice contemporane, care au bulversat stratigrafia și au deranjat nivelul de înhumări. Caseta a permis punerea în evidență a două morminte în conexiune anatomică (M37 și M47), precum și a două reînhumări (R20 și R22). În ceea ce privește stratigrafia casetelor menționăm că aceasta a fost bulversată de diferitele lucrări edilitare, efectuate la clădirea Protoieriei și la clădirile din proprietatea învecinată. Astfel sub nivelul vegetal, gros de circa 0,100,20m, se poate observa un strat 0,20-0,80m, de moloz, un amestec de cărămidă spartă, piatră, mortar și pământ galben. Următorul strat, gros de aproximativ 1,00m, conține nivelul de înhumări și reînhumări. Penultimul strat evidențiat aparține perioadei medievale târzii, are o grosime maximă de 0,60m și este identificat prin cele două locuințe și cuptorul de ars ceramică. Sub acest pământ, negru granulos, se găsește solul viu, steril din punct de vedere arheologic. Săpătura arheologică preventivă din aria de protecție a monumentului Biserica „Sfântul Nicolae”, punctul Protoierie, a permis identificarea a 47 de morminte, înhumări de rit creștin și 22 de reînhumări, încadrate cronologic în secolele XVII-XIX. Pe lângă aceste complexe funerare au mai fost sesizate două locuințe(L1-2/2017), două gropi menajere, cinci vetre(V1-5/2017) și un cuptor de olar(C1/2017), datate în secolele XVII-XX, precum și structuri constructive de la finalul secolului al XIX-lea și începutul celui de al XX-lea. Încă de la adâncimea de 0,60m-0,90m au apărut, în toate casetele excavate, fragmente osteologice umane deranjate de lucrări edilitare din diferite perioade istorice. Primele grupaje de oase umane, identificate anterior venirii echipei de arheologi, au primit indicativele M2 și M6 și s-a dovedit a fi înhumări complete deranjate de lucrările edilitare contemporane. De la început s-a luat decizia de a separa morminte în conexiune anatomică de reînhumări și, astfel, pentru primele s-a folosit indicativul M, iar pentru celelalte indicativul R. De altfel, pe parcursul cercetării am constatat existența unor situații diferite în care a fost surprinsă prezența oaselor umane: răvășite, reînhumate accidental(R6-R8, R10, R12-17, R19-20 și R22), reînhumări propriu-zise(R1-R4, R5,

R9, R11, R18 și R21), morminte deranjate (M2, M3, M4, M6, M9, M15, M17, M23-M24, M27-M29, M31-M33, M37, M38-M40, M44) și înhumări (M1, M5, M7-M8, M10-M14, M16, M18-M21, M22, M25-M26, M30, M34-M36, M41-M43, M45-M47). Urmele gropilor de mormânt au fost surprinse pentru majoritatea complexelor funerare, un număr mic de complexe (M2, M6, M15, M31-33 și M38) având solul de umplutură afectat de lucrările edilitare. Acestea mai păstrau urme de lemn și piroane de la sicriile depuse în gropi, iar ca orientare, conform ritului creștin, înhumările sunt pe direcția vest-est. Doar o parte dintre mormintele și reînhumările identificate conțineau, pe lângă resturile osteologice umane, alte artefacte arheologice, care pot fi considerate ca inventar. Dintre acestea, trebuie menționat M7/2017, de la care, alături de scheletul bine păstrat, au fost recuperate 4 monede, trei din zona capului și una din zona pieptului, precum și o piesă din bronz aflată lângă capătul superior al tibiei drepte. De asemenea, trebuie amintită R1/2017, a unui copil nou-născut, care a avut un inventar ce se compune din șase monede descoperite în zona craniului. Locuința 1 (L1/2017) a fost evidențiată parțial în Cas.1/2017 pe profilul de sud, la adâncimea de -1,151,20m. În plan, L1/2017 pare să aibă o formă rectangulară, iar în profil baza locuinței este dreaptă și cu un perete ușor oblic. Adâncimea maximă a fost atinsă la -1,40m. Locuința 2 (L2/2017) fost surprinsă sub nivelul de înmormântări pe zona de vest a casetei Cas.2/2017 și în cea de est a casetei Cas.3/2017. Ea se continuă sub profilul de sud al celor două case menționate, precum și în profilul de nord al Cas.3/2017. Este o locuință adâncită, de formă rectangulară, orientată NE-SV, iar dimensiunile surprinse sunt de 2,75m/3,40m. La adâncimea de -2,40-2,50m a fost surprinsă podeaua locuinței, constituită dintr-un strat de pământ galben bătut, gros de circa 0,005m-0,01m. Cuptorul de ars ceramică (C1/2017) a fost surprins în Cas.5/2017 la adâncimea de -1,60m, la 0,80m de profilul de sud, la 2,80m față de cel estic și intră în profilul de nord al casetei. C1/2017 a fost suprapus parțial de R17, M33, M38 și M41, bolta acestuia fiind secționată pe latura de est de către groapa mormântului M41. Cuptorul are o formă aproximativ circulară cu diametrul de 1,12m, fiind orientat cu gura spre vest. Baza cuptorului a fost identificată la adâncimea de -2,58m în pământul galben. Golirea camerei de ardere a cuptorului C1/2017 a dus la evidențierea de materiale ceramice fragmentare databile în perioada secolelor XVII-XVIII și resturi osteologice. Cercetarea arheologică preventivă realizată pe latura de nord a clădirii Protoieriei din Galați a dus la identificarea unor instalații de foc, care au apărut în Cas.1/2017 și Cas.3/2017. Cele cinci vetre de foc au fost surprinse, din punct de vedere stratigrafic, între -0,90-1,20m (V1-4/2017) și la -1,80-2,00m (V5/2017). Forma propriu-zisă a vetrelor pare să fie circulară (V1, V2 și V4) sau ovală (V3 și V5). De remarcat faptul că, vetrele au fost afectate parțial fie de nivelul de înhumări sau reînhumări din perioada medieval-târzie (V2, V3, V4), fie de lucrările edilitare din perioada modernă sau contemporană (V5). În Cas.1-3/2017 a fost identificat peretele sudic și cel vestic al unui fost beci al Protoieriei, care a afectat în totalitate straturile arheologice din partea de nord a casetelor menționate.

Baza fundației zidului a fost observată la adâncimea de -2,10m. De asemenea, în zona de Est a Cas.3/2017 a fost evidențiată o structură de formă circulară la adâncimea de -0,70m. Peretele acestei construcții este realizat din cărămidă legată cu mortar și are o grosime de 0,25-0,30m. Pământul de umplutură conținea o cantitate mare de fragmente ceramice, sticlă, porțelan și resturi osteologice umane. În casele Cas.4 și Cas.7/2017 au fost surprinse patru intervenții antropice contemporane (gropi menajere), care au bulversat stratigrafia și au deranjat nivelul de înhumări. Cercetarea arheologică preventivă derulată, în anul 2017, la nord de clădirea Protoieriei și în zona de protecție a monumentului istoric Biserica „Sf. Nicolae” din Galați, a permis prelevarea unei cantități mari de materiale arheologice, care permit încadrarea cronologică a complexelor identificate. Ceramica descoperită pe podeaua locuințelor (L1 și L2/2017), în imediata apropiere a vetrelor (V1-V5/2017) și în zona cuptorului C1/2017 se încadrează în secolele XVII-XVIII, fiind o ceramică de uz comun, smălțuită și nesmălțuită, cu decoruri simple, iar ca forme, provin de la castroane, căni și oale. Mormintele cercetate au avut un inventar compus din monede turcești, ungurești și poloneze emise în perioada secolelor XVII-XIX, obiecte de port și podoabă (cercei, inel, pafta, aplice decorative, cataramă, butoni și copci). Din zona gropilor de mormânt au mai fost prelevate cuie, piroane, țiște, bucăți de lemn și material textil. În cadrul intervențiilor edilitare și a gropilor identificate au fost descoperite materiale ceramice, sticlă și piese din metal care pot fi datate în prima jumătate a secolului XX.

Note

- Aneta Anghel, Observații cu privire la zonele locuite în orașul medieval Galați, în: „Danubius”, XI-XII, 1985, p.75-87; Aneta Anghel, Cercetări de salvare efectuate în necropola medievală din sec. al XVI-lea, în zona Faleză Dunării- Galați, în: „Danubius”, XIII-XIV, p. 117-127; Dan Basarab Nanu, Costel Ilie, Octavian Coșovliu, Cuptoare pentru ars piatră de var descoperite în zona bisericii „Precista”, în: „Danubius”, XIII-XIV, 1992, p. 135-145;

Costel Ilie, Note privind descoperirile monetare din zona bisericii „Precista” din Galați, în: „Danubius”, XVIII, 2001, p.5-11; Costel Ilie, Raport de cercetare arheologică Biserica „Sf. Nicolae”, mun. Galați, jud. Galați, în Cronica Cercetărilor Arheologice din România – campania 2013, cIMEC, 2014, p.182-183. Costel Ilie, Dan-Basarab Nanu, Mărturii arheologice privitoare la evoluția orașului Galați în epoca modernă, în: „Danubius”, XXI, 2003, p. 185-194; Moise N. Pacu, Cartea Județului Covurlui, I-II, Stabilimentul Grafic I.V. Socecu, București, 1891; Gh. N. Munteanu-Bârlad, Galații, Societatea de Editură Științifică-Culturală, Galați, 1927; Paul Păltănea, Istoria orașului Galați de la origini până la 1918, Editura Porto-Franco, Galați, 1994; C. Stoica, Ion T. Dragomir, Mihaela, Brudiu, Muzeu și monumente Gălățene, Galați, 1974; Valentin Bodea, Monumentele istorice și de arhitectură din orașul Galați din a doua jumătate a secolului al XIX-lea – prima jumătate a secolului al XX-lea, Editura Pax Aura Mundi, Galați, 2009.

Informații suplimentare online

[Raportul 6004 din cronica.cimec.ro](http://raportul6004.cimec.ro)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](http://localizare.pe.harta.folosind.Mapserver.Cimec.ro)
